

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน เป็นภาพสะท้อนทำให้มองเห็นถึงการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ เครื่องแต่งกาย อาหารการกิน ค่านิยม รวมไปถึงความเชื่อต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดตั้งคณะกรรมการโบราณคดีสโมสร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้รวบรวมวรรณคดีไทยไว้ส่วนหนึ่งแต่ก็อยู่ในแวดวงจำกัดไม่ได้รวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ด้วย ทำให้การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นถูกละเลยไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ครั้นเมื่อมีการขยายโรงเรียนหลวงให้ราษฎรได้เรียน ชาวไทยทุกภาคจึงหันมาเรียนหนังสือในระบบโรงเรียน และเริ่มเรียนหนังสือไทย วรรณกรรมไทยในโรงเรียน จนทำให้ละเลยวรรณกรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นตำราเรียน และหนังสืออ่านประกอบของสำนักเรียนวัดต่าง ๆ จนในที่สุดจึงขาดการสืบเนื่องในการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นของตน (ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๔๕, หน้า ๗๘)

แต่ในปัจจุบันมีนักวิชาการให้ความสำคัญในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้วรรณกรรมท้องถิ่นของภาคต่าง ๆ ได้มีการศึกษาและเผยแพร่มากกว่าเดิม เช่น นางสิบสอง ปลาบู่ทอง มณีพิชัย ของภาคกลาง หงส์หิน จำปาสีตัน เจ้าสุธน ของภาคเหนือ สิ้นไซ (สังข์ศิลป์ชัย) ท้าวสีพัน (พระสุธนมโนห์รา) ท้าวผาแดงนางไอ่ ของภาคอีสาน และ นางสี่ปदन (แก้วหน้าม้า) วันคาร สุบินกุมาร ของภาคใต้ เนื้อเรื่องของวรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยมุ่งที่จะให้ความบันเทิง ความสนุกสนาน (ธวัช ปุณโณทก, ๒๕๔๓, หน้า ๓) และนอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมท้องถิ่นที่มุ่งจะสั่งสอนโดยนำพุทธประวัติ ชาดก และวรรณกรรมพระพุทธศาสนา มาร้อยเรียงเป็นวรรณกรรมของแต่ละท้องถิ่น เช่น เรื่องพระเวสสันดร ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่แพร่กระจายอยู่ทุกภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ เรื่องพระเวสสันดร ถือเป็นวรรณกรรมที่ให้อ่านในพิธีกรรม โดยพระภิกษุเป็นผู้อ่านในงานเทศน์มหาชาติประจำปี ซึ่งแต่ละภาคมีการจัดพิธีกรรมประกอบการเทศน์มหาชาติกันเป็นพิธีใหญ่

ส่วนในภาคใต้พบเรื่องพระเวสสันดรที่พระใช้เทศน์อยู่เป็นจำนวนมาก แต่ละวัดมักมีต้นฉบับโบราณทั้งตัวอักษรขอม^๑ และตัวอักษรไทย แต่กระนั้นก็ตาม กวีท้องถิ่นได้ได้นำเนื้อเรื่อง

^๑ ฉบับตัวอักษรขอมในภาคใต้ นักวิชาการยังไม่ได้มีการศึกษาว่า กวีท้องถิ่นได้ประพันธ์ขึ้นเอง หรือคัดลอกมาจากสำนวนภาคกลางเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ส่วนฉบับอักษรไทยพบว่าเป็นสำนวนเดียวกับของกรุงเทพฯ

พระเวสสันดรมาประพันธ์เป็นกลอนสวดล้านวนท้องถิ่นได้จำนวนหนึ่ง เพื่อใช้อ่านในที่ชุมชน เนื้อเรื่องยังได้สอดแทรกคติสอนใจ โดยกวีพยายามสรุปเนื้อเรื่องในตอนที่สำคัญ ๆ ละเว้นความพรรณนาขมกขมไม้ เพื่อเดินเรื่องให้รวดเร็ว โดยเฉพาะคาถาภาษาบาลี กวีตัดออกเกือบสิ้นเชิง ดังเช่น มหาชาติก ฉบับวัดมณีมาวาส จังหวัดสงขลา

ส่วนวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดรล้านวนอื่น ๆ ของภาคใต้ที่จัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ จากการสำรวจข้อมูลเอกสารต้นฉบับตัวเขียนมหาชาติภาคใต้ ในสถานที่เก็บรักษาทั้ง ๕ แห่ง^๑ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนพัทลุง และ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา พบว่ามีกรเก็บรวบรวมต้นฉบับตัวเขียนเรื่องมหาชาติไว้มากมายถึง ๖๕ ฉบับ^๒ แต่มีเพียงจำนวนเดียวที่เป็นที่รู้จักและได้รับการศึกษากันอย่างแพร่หลาย คือ มหาชาติก ฉบับวัดมณีมาวาส จังหวัดสงขลา ซึ่งมีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ต้นฉบับเรื่องพระเวสสันดรที่เหลือส่วนใหญ่มีโครงเรื่องเดียวกัน แต่มีสำนวนภาษาที่แตกต่างกัน บางฉบับก็เกิดจากการคัดลอกมาจากต้นฉบับเดียวกันทำให้มีสำนวนภาษาที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก บางฉบับก็เกิดการชำรุดเสียหาย บางฉบับก็มีเพียงไม่กี่กัณฑ์ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ต้นฉบับส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ทำให้ถูกมองข้ามไม่ได้รับความสนใจที่จะศึกษา

พระเวสสันดร ฉบับกลอนสวดเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่แพร่หลายไปทั่วทั้งภาคใต้ เพราะมีการค้นพบต้นฉบับตัวเขียนในทุกจังหวัดของภาค แต่ละสำนวนมีการบันทึกด้วยภาษาถิ่น สำนวนภาษาของกวีพื้นบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหา และความบันเทิงใจ รวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้กับ ผู้อ่านและผู้ฟัง ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีพระเวสสันดร ฉบับกลอนสวดอีกสำนวนหนึ่งที่มีความน่าสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ พระเวสสันดร^๓ ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เลขที่ ศวธ.นศ.๐๖๙๒ (ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๒๓) พบที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มี

^๑ เรียกชื่อสถานที่เก็บรักษาวรรณกรรมท้องถิ่นทั้ง ๕ แห่ง ตามที่มีการบันทึกในหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ สถานภาพการศึกษาและแหล่งสืบค้น ที่มีการจัดบันทึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐

^๒ สำรวจมาจากหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ สถานภาพการศึกษาและแหล่งสืบค้น

^๓ พระเวสสันดรฉบับนี้เรียกชื่อตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้จัดบันทึกในการเก็บรักษา

เนื้อเรื่องตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมาร และ มหาเวสสันดรชาดก^๑ ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช เลขที่ สทษ.อ.๑๕๐.๑๒๖ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๒๖ ก) พบที่สถาบัน ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา ซึ่งทั้งสองฉบับมีสำนวนเหมือนกัน จนน่าจะ เกิดจากการประพันธ์ของกวีคนเดียวกัน แต่แตกต่างกันไปตามที่มีการคัดลอกต่อ ๆ กันมา ในฉบับ นี้มีเนื้อเรื่องตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมารเช่นกัน แต่มีเนื้อความที่สั้นกว่าฉบับแรก ทั้งสอง ฉบับมีเนื้อหาของเรื่องค่อนข้างสมบูรณ์ มีการบันทึกด้วยภาษาถิ่นและอักษรไทยโบราณที่ใช้อยู่ใน ภาคใต้ และสอดแทรกประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวใต้ไว้ตลอด ทั้งเรื่อง

ทางด้านเนื้อหาของกลอนสดพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ มีโครงเรื่องเหมือนกับมหาเวสสันดรของภาคกลาง แต่มีการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว ไม่มีการแบ่ง กัณฑ์ที่ชัดเจน การขึ้นกัณฑ์ใหม่หรือการจบในแต่ละกัณฑ์ก็ได้กล่าวถึงเพียงสั้น ๆ อาจเป็นเพราะ กวีต้องการให้เกิดความรวดเร็วในการสดอ่าน เนื้อความหลายตอนที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวใต้ มีความโดดเด่นทางด้านสำนวนภาษาก็น่าจะเป็นของกวีแบบชาวบ้านอย่างแท้จริง ภาษาร่วมใหญ่ไม่มี คำศัพท์ที่ทำให้ชาวบ้านเข้าใจยาก ถ้อยคำส่วนใหญ่เป็นภาษาปากและภาษาถิ่นที่ยังมีใช้อยู่ใน ภาคใต้จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีการสอดแทรกคำสั่งสอนต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย มีการบรรยายฉากต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้านของทางภาคใต้ได้เป็น อย่างดี อีกทั้งสอดแทรกความตลกแบบพื้นบ้านเพื่อเพิ่มเติมอารมณ์ให้ผู้ฟังได้รับความบันเทิงใจ มากขึ้นด้วย

กลอนสดพระเวสสันดรทั้งสองฉบับบันทึกลงในสมุดข่อย แต่ทางภาคใต้จะเรียกว่า หนังสือบุด โดยทั้งสองสำนวนเป็นหนังสือบุดชาว มีการบันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทยโบราณ อักษรวิธีที่ใช้ในการบันทึกมีความแตกต่างไปจากปัจจุบัน เช่น มีการบันทึกด้วยภาษาปาก ภาษาถิ่น ทำให้วรรณยุกต์และตัวสะกดการันต์แตกต่างไปจากอักษรวิธีปัจจุบันเพราะกวีได้บันทึก วรรณกรรมตามที่ใช้ในการออกเสียงพูด การประพันธ์กวีประพันธ์ด้วยกาพย์ชนิดต่าง ๆ เหมือนกับ วรรณกรรมของภาคกลางโดยทั่วไป คือ กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉบัง ๑๖ กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ และกาพย์สุรางคนางค์ ๓๒ นอกจากนี้ยังมีฉันทลักษณ์ที่กวีชาวใต้นิยมใช้ในการประพันธ์เรื่องด้วย

^๑ มหาเวสสันดรชาดกฉบับนี้เรียกชื่อตามที่ตั้งหน้าที่บ้านทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณได้จัดบันทึก ในการจัดเก็บรักษา

เช่น ภาพ ๒๒ และ ภาพนางกราย^๑ ๒๓ (ประพนธ์ เรืองณรงค์, ๒๕๔๑, หน้า ๑๓๙) ซึ่งเป็น
ฉันทลักษณ์ที่นิยมใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นของทางภาคใต้

วรรณกรรมพื้นบ้านของภาคใต้นิยมแต่งด้วยฉันทลักษณ์ประเภทกาพย์ แสดงให้เห็นว่า
กวีพื้นบ้านภาคใต้ได้ประพันธ์วรรณกรรมพื้นบ้านเพื่อใช้ในการสวด ซึ่งในภาคใต้เรียกว่า
สวดหนังสือ แต่เฉพาะที่จังหวัดนครศรีธรรมราชจะเรียกว่า สวดด้าน คือการสวดตามวัดหรือตาม
วิหารรายนั่นเอง ซึ่งตรงกับความต้องการของท้องถิ่นที่นิยมประชุมฟังการอ่านหนังสือกลอนสวด
(ธวัช ปุณณโกท, ๒๕๔๓, หน้า ๒๑๑) พระเวสสันดร ฉบับทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชถือว่าเป็น
วรรณกรรมท้องถิ่นเล่มหนึ่งที่มีความนิยมในการอ่านหนังสือในที่ชุมชน และมีการเผยแพร่ไปสู่
ชุมชนต่าง ๆ โดยสังเกตได้จากสถานที่ค้นพบต้นฉบับตัวเขียนทั้งสองฉบับที่ฉบับแรกพบที่จังหวัด
นครศรีธรรมราช และฉบับที่ ๒ สำราจพบที่จังหวัดสงขลา สะท้อนให้เห็นถึงการเผยแพร่ของ
วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชจากชุมชนหนึ่งไปอีก
ชุมชนหนึ่งได้อีกด้วย โดยวรรณกรรมเรื่องนี้น่าจะเผยแพร่จากจังหวัดนครศรีธรรมราชไปยังจังหวัด
สงขลา

ผู้วิจัยพยายามแสวงหาดั้งฉบับวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอ
ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่สมบูรณ์กว่า ๒ ฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยมีความมุ่งหวังที่จะพบ
ต้นฉบับที่มี เนื้อความครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ผู้วิจัยได้ใช้เวลาค้นหาต้นฉบับเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูล
ดังกล่าวทั้ง ๕ แห่ง และตามวัดสำคัญอื่น ๆ ที่มีผู้ใหญ่ได้กล่าวถึง แต่กระนั้นก็ตามยังไม่พบ
ต้นฉบับที่มีเนื้อเรื่อง ตอนท้ายของวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ในที่สุดผู้วิจัยจึงตัดสินใจจะศึกษาจากต้นฉบับที่มีอยู่ เพราะเห็นว่า
วรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็น
วรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความโดดเด่นทางด้านธรรมเนียมการประพันธ์วรรณกรรมแบบ
ชาวบ้าน รวมทั้งรักษาภาษาถิ่นได้และรักษาภาษาปากไว้ค่อนข้างสมบูรณ์

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมของท้องถิ่นได้ โดยได้ปริวรรตพระเวสสันดร

^๑ ภาพนางกรายที่พบในวรรณกรรมภาคใต้จะแตกต่างจากภาพนางกรายที่พบในกลอนสวดของภาคกลางที่มี
ลักษณะเหมือนภาพยานี ๑๑ ที่ใช้ในการพรรณนาดัวละครเอกฝ่ายหญิงโดยเฉพาะ แต่ภาพนางกรายที่พบ
ในต้นฉบับตัวเขียนของวรรณกรรมภาคใต้นั้นจะมีลักษณะผสมระหว่างภาพยสุรางคนางค์ ๒๔ และภาพยานี
๑๑ คือ บทหนึ่งมี ๕ วรรค สามวรรคแรกเหมือนภาพยสุรางคนางค์ ๒๔ วรรคหลังเหมือนภาพยานี ๑๑ รวม
๒๓ คำในหนึ่งบท จึงเรียกภาพยชนิดนี้ว่า ภาพนางกราย ๒๓

ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากภาษาไทยโบราณมาเป็นอักษรวิจิไทยปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ในด้านภูมิหลังของต้นฉบับ อักษรและอักษรวิจิ รูปแบบชั้นหลักษณั ธรรมเนียมในการประพันธ์ ธรรมเนียมการสวดอ่านของภาคใต้ ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ภาษาถิ่นและสำนวนถิ่นใต้ ประกอบกับวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระเวสสันดรของภาคใต้มีเพียงสำนวนเดียวที่ได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลาย คือ มหาชาติก ฉบับวัดมัทธมาวาส จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระเวสสันดร โดยเฉพาะวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายกันมากขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์ในวงการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อปริวรรตพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากต้นฉบับหนังสือบุดขาว อักษรไทย ภาษาไทยโบราณมาเป็นอักษรวิจิไทยปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านภูมิหลังของต้นฉบับ อักษรและอักษรวิจิ รูปแบบชั้นหลักษณั ธรรมเนียมในการประพันธ์ ธรรมเนียมการสวดอ่านของภาคใต้ ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ภาษาถิ่นและสำนวนถิ่นใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้นำเสนอวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อนักวิชาการและผู้ใฝ่รู้ด้านวรรณกรรมท้องถิ่น ทางด้านภูมิหลังของต้นฉบับ อักษรและอักษรวิจิ รูปแบบชั้นหลักษณั ธรรมเนียมในการประพันธ์ ธรรมเนียมการสวดอ่านของภาคใต้ ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ภาษาถิ่นและสำนวนถิ่นใต้
๒. ได้เผยแพร่วรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
๓. เป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านวรรณกรรมท้องถิ่นต่อไป
๔. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของข้อมูล

การศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะศึกษาเฉพาะพระเวสสันดรที่มีการระบุที่มาว่ามาจากอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้น ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๒ ฉบับ ทั้ง ๒ ฉบับมีเนื้อเรื่องเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันในบางวรรคเท่านั้น ทั้งนี้ จะปริวรรตต้นฉบับดังกล่าวเป็นอักษรวิธีปัจจุบันไว้ที่ภาคผนวก พระเวสสันดรทั้ง ๒ ฉบับ คือ

พระเวสสันดร ศวธ.นศ.๐๖๙๒ บุคขาว จากอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อเรื่องตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมาร

มหาเวสสันดรชาดก สทษ.อ.๑๕๐.๑๒๖ บุคขาว จากอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อเรื่องตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมาร แต่มีเนื้อความสั้นกว่าพระเวสสันดร ศวธ.นศ.๐๖๙๒

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ภูมิหลังของต้นฉบับวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๑ ลักษณะเอกสารโบราณวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๒ อักษรและอักษรวิธีในต้นฉบับ

๑.๓ รูปแบบฉันทลักษณ์

๑.๔ ธรรมเนียมในการประพันธ์กลอนสวด

๑.๕ ธรรมเนียมการสวดอ่านของภาคใต้

๒. ภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรม

๒.๑ แหล่งชุมชน

๒.๒ วิถีชีวิตความเป็นอยู่

๒.๓ ธรรมเนียมประเพณี

๒.๔ หลักธรรม

๒.๕ ความเชื่อ

๒.๖ พฤติกรรม

๒.๗ ค่านิยม

๓. ภาษาและสำนวนท้องถิ่นได้ที่ปรากฏในเรื่อง

๓.๑ คำเฉพาะถิ่น

๓.๒ คำศัพท์ภาษาถิ่นที่แทรกเสียงกลางศัพท์

๓.๓ คำภาคกลางสำเนียงถิ่น

๓.๔ คำภาคกลางที่มีการกร่อนเสียง

๓.๕ สำนวนท้องถิ่นได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเรียกชื่อวรรณกรรมที่นำวิเคราะห์ว่า วรรณกรรมกลอนสวด เรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ต้นฉบับหนังสือสวดเรื่องพระเวสสันดร ที่นำมาเป็นข้อมูลในการวิจัยทั้ง ๒ ฉบับนั้น ผู้วิจัยจะเรียกเป็นฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ ดังนี้

พระเวสสันดร ศวธ.นศ.๐๖๙๒ เป็นฉบับที่ ๑

มหาเวสสันดรชาดก สทษ.อ.๑๕๐.๑๒๖ เป็นฉบับที่ ๒

๓. การปริวรรตต้นฉบับมีข้อตกลงดังนี้

๓.๑ หากมีคำ หรือข้อความที่พิจารณาแล้วว่า น่าจะเกิดจากความผิดพลาดตอน คัดลอกต้นฉบับ ผู้วิจัยจะแก้ไขหรือเพิ่มเติมโดยให้คำหรือข้อความนั้นอยู่ภายในเครื่องหมาย [ ]

๓.๒ หากคำ หรือข้อความในต้นฉบับเลือนราง แต่พอจะคาดเดาได้จากรูปคำ หรือข้อความโดยบริบท ผู้วิจัยจะให้คำ หรือข้อความนั้นอยู่ภายในเครื่องหมาย ( )

๓.๓ หากมีข้อความที่สันนิษฐานว่าขาดหายไป ผู้วิจัยจะใส่เครื่องหมาย (...ขาดหาย...) กำกับไว้

๓.๔ หากคำ หรือข้อความนั้นเกิดจากการชำรุด จนไม่สามารถอ่าน สันนิษฐานหรือเดาคความหมายได้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า (...ชำรุด...)

๔. ตัวอย่างที่ใช้ในการยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ด้านตัวอักษรและอักขรวิธี จะใช้อักขรวิธีโบราณที่ปรากฏในต้นฉบับกลอนสวด ส่วนในบทอื่น ๆ จะใช้อักขรวิธีปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

พระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช หมายถึง เรื่องมหาเวสสันดร ชาดก หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ มหาชาติ ที่มีการระบุที่มาว่ามาจากอำเภอทุ่งสง จังหวัด

นครศรีธรรมราช ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๒ ฉบับ คือ พระเวสสันดร เลขที่ ศวธ.นศ.๐๖๙๒ มีเนื้อเรื่อง ตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมาร และมหาเวสสันดรชาดก เลขที่ สทษ.อ.๑๕๐.๑๒๖ มีเนื้อเรื่อง ตั้งแต่กัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์กุมารเหมือนกันแต่มีเนื้อความที่สั้นกว่า ทั้งสองฉบับเป็นหนังสือ บุคชาว และระบุที่มาว่ามาจากอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาษาถิ่น ในที่นี้หมายถึง ภาษาถิ่นใต้ ซึ่งภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้พูดกันในห้องถิ่น ของจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้ของประเทศไทย รวมทั้งหมด ๑๔ จังหวัด คือ ชุมพร พังงา ระนอง สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต กระบี่ ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

สำนวนถิ่น หมายถึง การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่เป็นภาษาถิ่น ที่มีการกล่าวสลับต่อกัน มาช้านาน มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ แต่เป็นที่เข้าใจของคนที่อยู่ใน ห้องถิ่นนั้น ๆ สำนวนต่าง ๆ มักมีความหมายลึกซึ้ง แฝงข้อคิดคติเตือนใจ สร้างความเข้าใจให้แก่ คนฟังได้มากกว่าการกล่าวด้วยถ้อยคำที่ตรงไปตรงมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอ ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นสำรวจข้อมูล

๑. สำรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจวรรณกรรมภาคใต้ ได้แก่ หนังสือ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ สถาบันการศึกษา และแหล่งสืบค้น เพื่อเป็นข้อมูลในการสืบค้น ต้นฉบับ

๒. สำรวจต้นฉบับเอกสารโบราณประเภทหนังสือบุค เรื่อง มหาชาติ มหาเวสสันดร ชาดก พระเวสสันดร เวสสันดรของภาคใต้ ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา และ ศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. สำรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ เอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง พระเวสสันดร รูปแบบการประพันธ์ และแนวคิดต่าง ๆ ในการวิเคราะห์วรรณกรรม เป็นต้น

ขั้นปริวรรต

๑. ปริวรรตต้นฉบับวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ศวธ.นศ.๐๖๙๒ ประเภท หนังสือบุคชาว บันทึกด้วยตัวอักษรไทย ภาษาไทย และมหาเวสสันดรชาดกฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สทษ.อ.๑๕๐.๑๒๖ ประเภทหนังสือบุคชาว บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย มาเป็นอักษรวิธีไทยปัจจุบัน ซึ่งยึดหลักตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒

๒. จัดเรียงวรรคตอนตามแบบแผนชั้นลักษณะ และรูปแบบการประพันธ์แต่ละชนิด
ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอยางชุมน้อย จังหวัด
 นครศรีธรรมราช ในด้านต่างที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย
ชั้นสรุปผลการวิจัย
 สรุปผล และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกเป็น

๑. เอกสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อในการวิจัย
๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อในการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระเวสสันดร

ประคอง นิมมานเหมินท์ (๒๕๒๖, หน้า ๓) เสนอผลงาน เรื่องมหาชาติลานนา:

การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ได้กล่าววว่าวรรณคดีมหาชาติของลานนามีมากกว่า
 ๑๒๐ ล้านวน แต่งขึ้นหลายยุคหลายสมัย กัณฑ์ที่นิยมเพิ่มเติมและแก้ไขสำนวนโวหารมากที่สุด
 ได้แก่ กัณฑ์ชูชก และกัณฑ์มหาพรต เพราะมีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวกับชูชก เวลาเทศน์ต้องการ
 ความสนุกสนานตลกคะนอง จึงเพิ่มความและใช้ภาษาเพื่อให้ถึงอกถึงใจผู้ฟัง ผู้แต่งยังได้ดัดแปลง
 ให้ตัวละครมีวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณี
 บางอย่างแบบลานนา อีกทั้งยังสะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจ
 วรรณคดีเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (๒๕๔๕,
 หน้า ๑) เสนอรายงานโครงการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงใต้ ลำดับที่ ๑ เรื่องมหาชาติ
 ชลบุรี จากการสำรวจวรรณกรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๓ โดยมุ่งศึกษาเอกสาร
 ลายมือในสมุดข่อยและใบลาน พบวรรณกรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงใต้เรื่องมหาเวสสันดรชาดก
 หรือมหาชาติ ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก มีลักษณะโดดเด่นด้านสำนวนภาษาที่เป็นผลงานของกวี
 พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มีกลอนแหล่ หรือแหล่ตลาดสำนวนพื้นบ้าน แทรกอยู่จำนวนหนึ่ง และ
 มีเนื้อความนอกคตาบาลี ซึ่งกวีพื้นบ้านปรับเปลี่ยนเนื้อความ การกล่าวคำผวนตลกคะนองให้
 ผู้ฟังฟังใจ

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๔๘, หน้า ๘) ได้จัดทำเอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง มหาชาติ
 ชลบุรี: วรรณกรรมชาวบ้าน ชาววัด กล่าวถึงมหาชาติฉบับท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับสำนวน
 ภาษากลาง สามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. มหาชาติภาคเหนือ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มหาชาติภาคพายัพ คือเรื่อง
 มหาเวสสันดรที่แปลเป็นภาษาท้องถิ่นภาคเหนือ หรือคำเมือง ลักษณะการแต่งได้ยกเอาภาษาบาลี
 มาตอนหนึ่ง แล้วก็แปลเป็นภาษาเหนือ และร้อยกรองด้วยฉันทลักษณ์ของภาคเหนือ จึงเหมาะแก่
 การเทศน์ทำนองของท้องถิ่น

๒. มหาชาติภาคอีสาน หรือมหาชาติคำแข็ง คือมหาเวสสันดรที่แปลเป็นภาษาท้องถิ่น
 อีสาน ลักษณะการแต่งนั้นได้ยกเอาคาถาภาษาบาลีมาตอนหนึ่ง แล้วแต่งเป็นภาษาอีสานโดย
 ร้อยกรองด้วยฉันทลักษณ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า “กลอนลำ” ฉะนั้นจึงเรียกว่า “ลำมหาชาติ” หรือ
 “ลำพระเวสส์” ซึ่งมหาชาติอีสานมี ๓ กลุ่ม คือ ฉบับคำ คือมีเนื้อความยาว ฉบับกลาง คือ มี
 เนื้อความพอเหมาะกับการเทศน์ให้จบภายในหนึ่งวัน และฉบับก้อม คือมีเนื้อความสั้น เดินเรื่องเร็ว
 เหมาะแก่การเทศน์จะได้มีเวลาในการแห่เล่นออกเรื่อง

๓. มหาชาติบักขี้ได้ หรือเรียกว่า มหาชาติก ประพันธ์เป็นกาพย์ทั้งเรื่อง คือ ประพันธ์
 เป็นกาพย์ฉบัง สूरจคนางค์ และยานี สลับกันไป เข้าใจว่าฉบับมหาชาติกนี้ได้ใช้เทศน์เหมือน
 ฉบับท้องถิ่นภาคเหนือและภาคอีสาน แต่คงประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้สวดแบบกลอนสวดทั่วไป ส่วน
 การเทศน์มหาชาติภาคใต้คงใช้มหาชาติกลอนเทศน์ของภาคกลางนั่นเอง

เอกสารเกี่ยวกับกลอนสวด

ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๔๗, หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗) เสนอผลงานเรื่องกลอนสวดภาคกลาง
 กล่าวว่า กลอนสวดเป็นวรรณกรรมคำกาพย์ที่นำมาสวดอ่านเป็นทำนองสวด แต่งด้วยกาพย์ชนิด
 ต่าง ๆ เช่น กาพย์ ๑๑ กาพย์ ๑๖ กาพย์ ๒๘ อีกทั้งยังรวมคำประพันธ์ประเภทกาพย์ที่เรียกว่า
 ปฐมมัง ยังมังคลัง ชินวร คัมภีรา เยสันตา ห้าคำ เร่ง-รัด พรด และไชโย รวมทั้งกาพย์กลบท และ
 คำประพันธ์ที่ใช้ทำนองเห่หรือขับแทรกอยู่ด้วย ซึ่งมีทำนองสวดอ่านต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสม
 กับเนื้อเรื่องและอารมณ์ในท้องเรื่อง เนื้อเรื่องของกลอนสวดส่วนใหญ่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
 นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงกาพย์ของวรรณกรรมถิ่นใต้ว่า กาพย์นางกรายที่พบในวรรณกรรม
 ภาคใต้จะแตกต่างจากกาพย์นางกรายที่พบในกลอนสวดของภาคกลางที่มีลักษณะเหมือน
 กาพย์ยานี ๑๑ ที่ใช้ใน การพรรณนาตัวละครเอกฝ่ายหญิงโดยเฉพาะ แต่กาพย์นางกรายที่พบ
 ในต้นฉบับตัวเขียนของวรรณกรรมภาคใต้นั้นจะมีลักษณะผสมระหว่างกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

และภาพยยานี ๑๑ คือ บทหนึ่งมี ๕ วรรค สามารถแรกเหมือนภาพยสุรางคนางค์ สองวรรคหลัง เหมือนภาพยยานี ๑๑ รวม ๒๓ คำในหนึ่งบท จึงเรียกภาพยชนิดนี้ว่า ภาพยนางกราย ๒๓

กลอนสวดมีความสัมพันธ์กับประเพณีการสวดอ่านวรรณกรรมของไทย ด้านประเพณี การสวดอ่านวรรณกรรมของภาคกลางกับภาคอื่น ๆ พบว่า มีลักษณะร่วมกันคือ กลอนสวดมี กำเนิดจากวัด ต่อมาจึงนิยมนำไปสวดอ่านตามบ้านเรือน เมื่อชาวบ้านว่างจากการทำงานหรือ ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานศพ ผู้สวดเดิมเป็นพระ ต่อมาเมื่อฆราวาสที่เคยบวชเรียนเป็นผู้สวด ด้านชั้นหลักเกณฑ์ และท่วงทำนองสวดนิยมแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค

สิริวรรณ วงษ์ทิต (๒๕๔๖, หน้า ๑ - ๒) เสนอผลงานเรื่อง นางมโนห์รา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ กล่าวว่าวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่พบมากซึ่งพบอยู่เป็นจำนวนมากในภาคตะวันออก คือ วรรณกรรมประเภทกลอนสวด เป็นวรรณกรรมคำภาพยที่นำมาอ่านเป็นทำนองสวด วรรณกรรมประเภทนี้แต่งด้วยภาพยชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ภาพยยานี ๑๑ ภาพยฉบับ ๑๖ ภาพยสุรางคนางค์ ๒๘ และมีภาพยชนิดอื่น ๆ แทรกบ้างเล็กน้อย เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ พุทธศาสนา มุ่งเสนอข้อธรรมะเพื่อการสั่งสอน

การนำวรรณกรรมประเภทกลอนสวดมาสวดอ่านเป็นท่วงทำนองเป็นประเพณีนิยมของคนไทยที่มีมาแต่โบราณ เรื่องที่นำมาสวดเป็นทำนองนอกจากเรื่องที่เป็นชาดก ธรรมคติ นิทานแล้ว ยังมีการนำหนังสือสำหรับมาแต่งเป็นกลอนสวดให้เด็กฝึกฝนอ่าน และท่องจำ เพื่อให้เด็กจดจำได้ง่ายขึ้น แต่ต่อมาการสวดเป็นทำนองเริ่มเสื่อมความนิยมลงเมื่อประเทศไทยได้มีการเรียนการสอนแบบตะวันตก ในปัจจุบันการสวดทำนองมีเฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น จึงเหลือแต่เพียง วรรณกรรมกลอนสวดที่เป็นหลักฐานแสดงถึงความนิยมการสวดเป็นทำนองในอดีต

เอกสารเกี่ยวกับภาษาถิ่น

วิจิตร ภาณุพงศ์ (๒๕๑๔, หน้า ๑๑๖) เสนอผลงานเรื่องภาษาศาสตร์ กล่าวถึง ภาษาถิ่นที่มีทั้งการกลายเสียงที่สม่ำเสมอและไม่สม่ำเสมอเช่นเดียวกับภาษามาตรฐาน สาเหตุของการกลายเสียงยังไม่มีใครบอกได้แน่นอน นักนิรุกติศาสตร์ชาติต่างมีความเห็นเกี่ยวกับ เรื่องการกลายเสียงแตกต่างกันไป เช่น อาหารการกิน ดินฟ้าอากาศ อาชีพการงานที่ทำ อวัยวะที่ใช้ ออกเสียงแตกต่างกันไป อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ หรือเพื่อให้การออกเสียงนั้นง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุของการกลายเสียงที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่ง คือ การที่ผู้พูดภาษาต่าง ๆ ได้ติดต่อกับ คำคำสมาคมกัน การอพยพโยกย้ายถิ่นกันอยู่เรื่อย ๆ และการทำสงคราม ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ เกิดการกลายเสียงขึ้นได้

ดุชฎีพร ชำนิโรคคานต์ (ม.ป.ป., หน้า ๘๖) เสนอหนังสือเรื่องภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และภาษาไทยเปรียบเทียบ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ ที่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงคำ และ ถ้อยคำสำนวน ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ การสูญเสียศัพท์ และการเพิ่มศัพท์ โดยการสูญเสียศัพท์คือการที่คำหรือถ้อยคำสำนวนสูญไปจากภาษานั้นเนื่องจาก ความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้นสูญไป การสูญเสียศัพท์นั้นอาจจะหมายถึงการสูญไปจากภาษากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาราชการ เมื่อพิจารณาภาษาถิ่นอื่น ๆ อาจพบว่าคำเหล่านี้ยังมีใช้อยู่ในภาษาถิ่น เช่น คำว่า ท๋า หมายถึง คอย ไม่มีใช้คำเดียวในภาษากรุงเทพฯ แต่ยังมีใช้อยู่ในภาษาถิ่นเหนือ อีสาน และใต้

ฉันทัส ทองช่วย (๒๕๓๔, หน้า ๗๒) เสนอผลงานเรื่องภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้) กล่าวถึง ความหมาย ความเป็นมา คุณค่าของภาษาและอักษรถิ่น รวมทั้งได้กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างโครงสร้างคำ การสร้างคำ การใช้สื่อความหมาย การออกเสียงของคำใน ภาษาถิ่นใต้กับภาษาราชการ ซึ่งความแตกต่างทางด้านการออกเสียงเป็นลักษณะสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แตกต่างกันเป็นคนละถิ่น ความแตกต่างของการออกเสียง ของภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาราชการนั้นจำแนกเนื้อหาได้ ๓ ประเด็น คือ ความแตกต่างของ การออกเสียงวรรณยุกต์ ความแตกต่างของการออกเสียงพยัญชนะ และความแตกต่างของ การออกเสียงสระ

ทางด้านความแตกต่างระหว่างการใช้คำสื่อความหมายในภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษา ราชการนั้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ คำที่มีรูปคำต่างจากภาษาราชการแต่ ใช้ในความหมายเหมือนกัน เช่น กาหยู กาหยี่ ในภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า มะม่วงหิมพานต์ ภาษาราชการก็หมายถึง มะม่วงหิมพานต์, ผ้าร้าย ในภาษาไทยถิ่นใต้หมายความว่า ผ้าขี้ริ้ว ใน ภาษาราชการก็หมายถึง ผ้าขี้ริ้วเช่นเดียวกัน คำที่มีรูปคำเหมือนกับภาษาราชการแต่ใช้ใน ความหมายต่างกัน เช่น น้ำผึ้ง ในภาษาราชการ หมายถึง น้ำผึ้ง แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้หมายถึง น้ำตาล, หลบ ในภาษาราชการหมายถึง หลีก, เลี่ยง แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้หมายถึง กลับ และ คำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น ปักกำ หมายถึง จับจองโดยปักไม้ไว้เป็นเครื่องหมาย, ปักดม หมายถึง การแบ่งเขตแดน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (๒๕๔๘, หน้า ๑๒ - ๑๓) ได้เสนอรายงานตาม โครงการภูมิปัญญาทักษิณจากรวบรวมและพฤติกรรม เรื่อง วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรม คัดสรร ผู้วิจัยได้ทำการคัดสรรวรรณกรรมท้องถิ่นใต้ จำนวน ๘๔ เรื่อง பிரวรรคเป็นอักษรวิีปัจจุบัน และพิมพ์เผยแพร่ ทั้งหมด ๑๓ เล่ม รวมทั้งเรื่องพระมหาชาติถ คำกาพย์: ฉบับวัดมณีมาวาส และ

พระเวสสันดร คำกาพย์ ฉบับอำเภอกำแพงแสน สุราษฎร์ธานี ได้กล่าวถึงการจารวรรณกรรมด้วย
สำเนียง ถ้อยคำ และสำนวนภาษาถิ่นภาคใต้ดังนี้

๑. เสียงของคำที่บ่งบอกชัดเจนว่าเป็นภาษาถิ่นใต้ อาจจัดกลุ่มได้ดังนี้

๑.๑ เสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงควบกล้ำที่ไม่มีในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่/ มร,
มล/ เช่น กำไร เขียนเป็น กำไมร ชำระ เขียนเป็น ชำมระ สำเร็จ เขียนเป็น สำมเร็จ ตำรา เขียนเป็น
ตำมรา สำรับ เขียนเป็น สำมรับ กำล้ง เขียนเป็น กำมล้ง ตำล้ง เขียนเป็น ตำมล้ง สำล้ เขียนเป็น
สำมล้

๑.๒ เสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงควบกล้ำในคำที่ภาษามาตรฐานไม่นิยมใช้เป็น
เสียงควบกล้ำ เช่น คือ เขียนเป็น คฎา ครรภ เขียนเป็น ครัน

๑.๓ มีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้นบางคำ เช่น อัครชಾಯา เขียนเป็น อักฉายา
เอ็นดู เขียนเป็น เห็นดู ตระกูล เขียนเป็น กระจุล ดีกว่า เขียนเป็น ดีหว่า สะพาน เขียนเป็น ตะพาน
สะพาน เขียนเป็น ตะพาย

๑.๔ มีการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ของคำบางคำ จากเสียง/ น, ม/ เป็น
เสียง/ ง, น, ม/ เป็นต้น เช่น บำเพ็ญ เขียนเป็น บำเพ็ง จัญไร เขียนเป็น จังไร เหลือก เขียนเป็น
เหลือบ

๑.๕ มีการเพิ่มเสียงพยางค์ในบางคำ เช่น กำนัล เขียนเป็น กำมนัล ล้ายอง เขียนเป็น
ล้ามยอง กำสรด เขียนเป็น กำมสรด กำจัด เขียนเป็น กำมจัด กำมดัด เขียนเป็น กำมดัด กำเวป
เขียนเป็น กำมเวป

๑.๖ มีการตัดเสียงพยางค์ในบางคำ เช่น ประกบ เขียนเป็น กบ จาริต เขียนเป็น ริต
กระทบ เขียนเป็น ทบ

๑.๗ มีการเปลี่ยนเสียงสระในบางคำ เช่น พิการ เขียนเป็น เพการ พัน เขียนเป็น เพ้น
ดิฉัน เขียนเป็น ดิจาน

๒. มีการแทรกคำภาษาถิ่นได้อยู่ทั่วไปทั้งเรื่อง เช่น กัด เขียนเป็น ขบ ลำบาก เขียนเป็น
เสดสา คอย เขียนเป็น ถ้ำ มาก เขียนเป็น ครัน เสียงดังมาก ๆ เขียนเป็น ฉาว กะปิ เขียนเป็น เคย
โกหก เขียนเป็น หก

๓. มีการสอดแทรกสำนวนภาษาถิ่นใต้ เช่น ไม่เข้ายา หมายถึง ไม่ได้เรื่อง อีซั๊ราย
หมายถึง คนที่น่ารังเกียจ คันหัวอก หมายถึง รำคาญใจ นำหัว หมายถึง นำขัน

เอกสารเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (๒๕๔๑, หน้า ๒๕๑ - ๒๖๒) เสนอหนังสือเรื่องวรรณกรรมภาคใต้ กล่าวว่า วรรณกรรม คือ กระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพสังคมอันเกิดจากประสบการณ์ของกวีสมัยนั้น ๆ แม้ว่าเนื้อหาในวรรณกรรมไม่บ่งบอกว่าเป็นประวัติศาสตร์ของสมัยใดโดยตรง แต่การบรรยายสภาพบ้านเมืองในวรรณคดี ล้วนสะท้อนมาจากสภาพบ้านเมืองในยุคนั้นเท่านั้นองเดียวกับฉากบ้านเมืองในวรรณกรรมไทย เช่น พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาหรือรามเกียรติ์ ก็สะท้อนสภาพของกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้อย่างชัดเจน และยังได้เสนอแนวการวิเคราะห์สภาพสังคมจากวรรณกรรมถิ่นใต้ ดังนี้

๑. การปกครอง
๒. เศรษฐกิจ
  - ๒.๑ ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมือง
  - ๒.๒ การเป็นเมืองท่าที่สำคัญ
๓. สังคมและวัฒนธรรม
  - ๓.๑ การศึกษา
  - ๓.๒ ศาสนาและความเชื่อ
๔. ประเพณี
  - ๔.๑ ประเพณีทำขวัญ
  - ๔.๒ ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

สุพิศรา สุภาพ (๒๕๓๖, หน้า ๑๖) เสนอองค์ประกอบของวัฒนธรรม ในหนังสือเรื่อง สังคมวิทยาว่า ประกอบด้วย

๑. องค์วัตถุ คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ บ้าน ภาษา และสัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย
๒. องค์การ หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เช่น ครอบครัว วัด ฯลฯ
๓. องค์พิธีการ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรม ต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการเกิด แต่งงาน บวช ตาย ฯลฯ รวมตลอดถึงพิธีการแต่งกายและการรับประทานอาหาร โดยพิธีการเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม

๔. องค์มติ หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องการตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในพระเจ้า อุดมการณ์ ทศนคติ เป็นต้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องมหาชาติ มหาเวสสันดรชาดก และพระเวสสันดร มณี พยอมยงค์ (๒๕๑๙, หน้า ๒๒๘) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์และเปรียบเทียบ มหาชาติ ฉบับภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความเป็นมาของ มหาชาติ และวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อเรื่อง ลักษณะการแต่ง สำนวนโวหาร พฤติกรรมตัวละคร การพรรณนาสถานที่ ที่สะท้อนจากสังคมและอนุภาค ของมหาชาติฉบับ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาของมหาชาติ และระเบียบประเพณีของ การพึ่งเทศน์มหาชาติของภาคต่าง ๆ ส่วนการเปรียบเทียบมหาชาติของภาคต่าง ๆ นั้น ทางด้าน ลักษณะคำประพันธ์ พบว่ามหาชาติของภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสาน กวีจะแต่งด้วยร้อย แต่ของภาคใต้จะแต่งด้วยกาพย์ ทางด้านสำนวนโวหาร พบว่ากวีของแต่ละภาคจะแต่งไปตาม ความนิยมของท้องถิ่นของตน ทางด้านพฤติกรรมทางตัวละคร กวีได้แต่งให้เป็นไปตามลักษณะ อุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ชูชก นางอมิตตดา ก็จะสะท้อนให้เห็นลักษณะอุปนิสัยของ คนไทยในถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนทางด้านกรพรรณนาสถานที่ กวีจะพรรณนาตามลักษณะ ภูมิประเทศของภาคต่าง ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคอีสาน ก็จะมีการพรรณนาถึงภูเขา ป่าไม้ สัตว์ป่า ส่วนภาคใต้กวีก็จะพรรณนาถึงจากทะเล สัตว์น้ำ เป็นต้น ส่วนสิ่งที่สะท้อนจากอนุภาคนั้น ผู้วิจัย พบว่ามหาชาติทั้ง ๔ ภาค มีการสอดแทรกคติธรรมคำพังเพย พฤติกรรม ของคนแต่ละท้องถิ่นที่ ปฏิบัติสืบต่อกันมา ค่านิยม และแนวคิดทางปรัชญาไว้ด้วย แต่ก็ปรากฏมากน้อยแตกต่างกันไป

สุนีย์ ขวนสนิท (๒๕๑๙, หน้า ๑๘๗ - ๑๙๑) ได้ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์รายยาว มหาเวสสันดรชาดกทางวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยมุ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า ลักษณะวัฒนธรรมที่ปรากฏ ในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก เป็นลักษณะวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติกันมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา และ กรุงรัตนโกสินทร์ โดยจะวิเคราะห์จากรายยาวมหาเวสสันดรชาดกฉบับ ๑๓ กัณฑ์ ของ กระทรวงศึกษาธิการ และอาศัยหมวดวัฒนธรรมของเสฐียรโกเศศมาเป็นแนวในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์พบว่า เนื้อเรื่องของมหาเวสสันดรชาดกมีลักษณะสังคมและ วัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะวัฒนธรรมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาสืบต่อมาจนถึงสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น ลักษณะวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในรายยาวมหาเวสสันดรชาดกในแง่ต่าง ๆ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ สถาบันครอบครัว ศิลปะการละเล่น จิตใจหรือความเชื่อ ซึ่งสามารถ สะท้อนให้เห็นสภาพของวัฒนธรรมไทยหลายประการ และวัฒนธรรมทางด้านภาษา แสดงให้เห็น

ว่าวิธีแต่งและวิธีการใช้ภาษามีธรรมเนียมเดียวกันกับวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ เช่น ในด้าน การอุปมา การนิยมสัมผัสในการประพันธ์ การใช้ราชาศัพท์ การพรรณนาธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนออิทธิพลของเรื่องมหาเวศสันดรชาดกที่มีต่องานศิลปกรรมของไทย ได้แก่อิทธิพลในด้านจิตรกรรมฝาผนัง งานประติมากรรม และวรรณกรรมต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็น ความศรัทธาต่อมหาชาติของพุทธศาสนิกชนไทย

กานดา ยานะวิมุติ (๒๕๒๕, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๒) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเจตคติของ ชาวไทยภาคใต้ที่มีต่อค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค่านิยม ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ และเจตคติของชาวไทยภาคใต้ในปัจจุบันที่มีต่อค่านิยมที่ ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น โดยศึกษาจากวรรณกรรมท้องถิ่น ๑๕ เรื่อง รวมทั้งพระมหาชาดก ฉบับวัดมัทธนิมาวาส จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาปรากฏว่าวรรณกรรมท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในด้านวิชาการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุนทรียภาพ ด้านศาสนา ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสังคม ส่วน การศึกษาทางด้านเจตคติของชาวไทยภาคใต้ที่มีต่อค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรม พบว่าชาวไทย ภาคใต้โดยส่วนรวมมีเจตคติอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เปรียบเทียบเจตคติระหว่างกลุ่ม ตัวแปรต่าง ๆ อีกด้วย

ประทุม สุวรรณดั่งคะ (๒๕๒๖, หน้า ๑๙๙) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การศึกษา มหาเวศสันดรชาดกฉบับถิ่นใต้ จากต้นฉบับวัดมัทธนิมาวาส สงขลา ผู้วิจัยมุ่งศึกษามหาเวศสันดร ชาดกฉบับถิ่นใต้ จากต้นฉบับวัดมัทธนิมาวาส สงขลา เพื่อวิเคราะห์ลักษณะคำประพันธ์ สำนวน โฉทวาร รสวรรณคดี และคุณค่าทางด้านสังคมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหา

ผลการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะคำประพันธ์ของมหาเวศสันดรชาดก ฉบับวัด มัทธนิมาวาส สงขลา แต่งเป็นคำประพันธ์ด้วยกาพย์ชนิดต่าง ๆ เช่น กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉบัง ๑๖ และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ การดำเนินเรื่อง ก็ดำเนินเรื่องตามคาถาบาลี แต่ตัดคาถาภาษา บาลีออกโดยใช้ประพันธ์ประเภทกาพย์ล้วน ๆ การศึกษาอักษรและอักษรวิธีพบว่า การบันทึก ต้นฉบับส่วนใหญ่มุ่งบันทึกตามเสียงของคำเป็นหลัก โดยใช้สำเนียงภาษาถิ่น ในเรื่องการใช้ภาษา ผู้แต่งเลือกสรรคำมาใช้ทุกบททุกตอน มีการเล่นคำ มีการเสนอภาพพจน์ด้วยกลวิธีเปรียบเทียบ และใช้โวหารในแบบต่าง ๆ ส่วนเรื่องรสวรรณคดีปรากฏว่า มีรสปรากฏอยู่ครบทั้ง ๗ รส โดยกวี จะเน้นถึง วีรรสเป็นสำคัญ ในด้านสังคมพบว่า กวีได้สะท้อนภาพให้เห็นสภาพของสังคมรุ่นเก่า ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ความเชื่อต่าง ๆ และสะท้อนสภาพสังคมในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การลงโทษในสมัยโบราณ ธรรมเนียมการแต่งกายของสตรี ประเพณีต่าง ๆ และการรักษาโรค

แผนโบราณ เป็นต้น

พรทิพย์ ชั่งธาดา (๒๕๓๒, หน้า ๓๑๕) ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก: การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและศิลปะการประพันธ์ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาลักษณะคำประพันธ์ ธรรมเนียมนิยมในการประพันธ์ และศิลปะการประพันธ์ โดยใช้วิธีศึกษาและวิจัยเอกสาร แล้วนำเสนอผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยปรากฏว่า ในด้านลักษณะคำประพันธ์ กวีใช้ร่ายยาวแต่งตลอดทั้งเรื่อง มีการตั้งคาถาบาลีก่อนทุกกัณฑ์ แล้วดำเนินความโดยใช้ร่ายยาวแทรกคาถาบาลีเป็นตอน ๆ ไป ในด้านธรรมเนียมนิยมในการประพันธ์ การเปิดเรื่อง ใช้วิธีการแสดงให้เห็นความอัศจรรย์ของ ผณโปกขรพรรช เป็นจุดเริ่มต้นให้พระพุทธรองค์แสดงชาดก เรื่องมหาเวสสันดร การดำเนินเรื่องใช้วิธีการเล่าเหตุการณ์ตามลำดับ และการสรุปปิดเรื่อง แสดงถึงผลของการบำเพ็ญบารมี ในด้านศิลปะการประพันธ์ วรรณคดีมีลักษณะสมบูรณ์ด้วยศิลปะการประพันธ์ตามแบบของวรรณคดีไทย ทั้งในด้านการเลือกใช้ถ้อยคำ การเรียบเรียงถ้อยคำ และการใช้โวหาร ที่แสดงให้เห็น ความสมจริง ในบุคลิกภาพของตัวละคร รวมทั้งมีกลบทยอยู่ในบางกัณฑ์ด้วย

สีบพงศ์ ธรรมชาติ (๒๕๓๔, หน้า ๕๗๒) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมชาดกภาคใต้จากหนังสือชุด ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาที่มาและวิเคราะห์วรรณกรรมชาดกภาคใต้ในด้านต่าง ๆ คือ วรรณศิลป์ คติธรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้านในสังคม โดยการศึกษาวิเคราะห์จากหนังสือชุด ทั้งหมด ๒๐ เรื่อง รวมทั้งมหาชาดก (ฉบับวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา) ด้วย

ผลการศึกษาพบว่า หนังสือชุดที่มีเนื้อเรื่องของมหาเวสสันดรชาดก มีทั้งหมด ๑๐ ฉบับ และผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาของแต่ละฉบับเพียงเล็กน้อย ว่าเป็นของผู้ใด เก็บรักษาไว้ที่ไหน และเลือกที่จะวิเคราะห์มหาชาดก (ฉบับวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา) อย่างละเอียดเพียงจำนวนเดียว เพราะมีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ ทางด้านอักขรวิธีที่ใช้เป็นอักขรวิธีไทยเก่า การเขียนสะกดไม่เคร่งครัดมักสะกดตามทีออกเสียง มีการใช้ภาษาไทยแท้และภาษาไทยที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร ภาษาส่วนใหญ่จะไม่มีศัพท์สูง ถ้อยคำส่วนใหญ่ก็จะเป็นภาษาถิ่นใต้ และยังมีให้อยู่ในภาคใต้จนถึงปัจจุบัน ส่วนทางด้านคติธรรม มีการสอดแทรกพุทธปรัชญาที่ชาวไทยภาคใตียึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติกันมา ทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน พบว่ามีการสอดแทรกวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนไทยภาคใต้ไว้มากมาย เช่น วัฒนธรรมการศึกษาเล่าเรียน ประเพณีต่าง ๆ ค่านิยม เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ในการทำมาหากินและป้องกันตัว อาหาร การกิน และการแต่งกาย เป็นต้น

วิไล ธรรมวาจา (๒๕๔๕, หน้า ๒๒๐) ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง มหาชาติกัณฑ์ชูชก ฉบับเมืองชลบุรี. การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน ผู้วิจัยศึกษาจากต้นฉบับโบราณ จารด้วยอักษรขอม ๑๐ จำนวน ที่ไม่ซ้ำความกัน และมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างจากมหาเวสสันดรชาดกฉบับกระทรวงศึกษาธิการ โดยศึกษาถึงความเป็นมา ลักษณะต้นฉบับ เนื้อหาของกัณฑ์ชูชก ฉบับชลบุรี รูปแบบฉันทลักษณ์ จำนวนโวหารท้องถิ่น การใช้ถ้อยคำภาษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อที่ปรากฏ

ผลการวิจัยปรากฏว่า มหาชาติเป็นวรรณกรรมที่มีความแพร่หลายในท้องถิ่นเมืองชลบุรี มีอยู่หลายสำนวน และกัณฑ์ชูชกก็เป็นกัณฑ์หนึ่งที่มีความนิยมมาก ทางด้านรูปแบบคำประพันธ์ พบว่ามีลักษณะของกลอนแหล่ (แหล่ตลาด) เพิ่มเข้ามา ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่พัฒนามาจากฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงพื้นบ้าน ทางด้านเนื้อหา พบว่ามีความแตกต่างไปจากมหาเวสสันดรชาดกฉบับกระทรวงศึกษาอยู่ค่อนข้างมาก เพราะส่วนใหญ่กวีจะเพิ่มเติมรายละเอียดนอกเหนือไปจากคาถาพระบาลี เพื่อให้ถูกใจผู้ฟังมากยิ่งขึ้น ทางด้านสำนวนโวหาร พบว่าเป็นสำนวนโวหารท้องถิ่น ในด้านการใช้ถ้อยคำ พบว่ามีการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ส่วนใหญ่เป็นภาษาปาก ภาษาถิ่น และคำโบราณ แทรกอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนสำนวนพูดและความเปรียบท้องถิ่น ก็เป็นลักษณะที่พบเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งนิยมใช้กันในสมัยนั้นอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งยังมีการสอดแทรกวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ของชาวชลบุรีในอดีตไว้อีกส่วนหนึ่งด้วย

งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร ณ นคร (๒๕๓๑, หน้า ๓๒๑) ศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. การตั้งถิ่นฐาน
๒. การประกอบอาชีพ
๓. การศึกษา
๔. การสาธารณสุข
๕. ภูมิปัญญา
๖. โลกทรรศน์

สุขไช ชัยเพชร (๒๕๓๖, หน้า ๓๑๘) ศึกษาปริศนาคำทายจากอำเภอดอนเจียง จังหวัดสงขลา ได้ศึกษาภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ในประเด็นต่อไปนี้

๑. การสร้างที่อยู่อาศัย
๒. การประกอบอาชีพ
๓. การแต่งกาย
๔. อาหารการกิน
๕. การคมนาคม
๖. ความเชื่อ
๗. ประเพณี
๘. การละเล่นและกีฬา
๙. วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

ชฎานิษฐ์ จอมพงศ์ (๒๕๔๕, หน้า ๑๗) ศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะตำบลควนชุม อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมมุขปาฐะด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ประวัติศาสตร์
๒. การศึกษา
๓. ศาสนา
๔. ประเพณี
๕. ที่อยู่อาศัย
๖. การประกอบอาชีพ
๗. การแต่งกาย
๘. อาหารและการบริโภค

ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในเอกสารเล่มต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ในวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอร่องสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นดังต่อไปนี้ แหล่งชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี หลักธรรม ความเชื่อ พฤติกรรม และค่านิยม เป็นต้น

จำเริญ แสดงดวงแข, พรพันธ์ เขมคุณาศัย และจริญญา ธรรมโชโต (๒๕๔๓, หน้า ๖๑) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคำภาษาไทยถิ่นใต้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ มุ่งหมายเพื่อศึกษาคำภาษาไทยถิ่นใต้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ โดยวิเคราะห์เป็นรายคำ ในประเด็นความหมาย ประจําคำ ความหมายโดยบริบทของคำ การเปลี่ยนแปลงของคำ และภาพสะท้อนสังคมและ

วัฒนธรรมจากคำ ในการเก็บข้อมูลคำจากวรรณกรรมท้องถิ่นได้จำนวน ๑๑ เรื่อง รวมทั้งเรื่อง
เวดสันดร ฉบับอำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วย

ผลการวิเคราะห์พบว่า การจำแนกคำภาษาไทยถิ่นใต้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้
แบ่งเป็น ๓ หมวดใหญ่ คือ คำกริยา คำนาม และคำขยาย โดยคำทั้ง ๓ หมวดนี้มีความหมาย
ประจำคำที่ใช้อยู่ในภาษาถิ่นใต้กับความหมายโดยบริบทในเนื้อเรื่องสอดคล้องกัน แสดงให้เห็นว่า
ในภาษาไทยถิ่นใต้นั้น ความหมายของคำที่เป็นความหมายโดยตรงจะยังคงอยู่ทั้งในวรรณกรรม
และชีวิตประจำวัน แม้มีการเปลี่ยนรูปศัพท์หรือความหมายบ้างก็เป็นความหมายโดยนัยหรือ
ความหมายรอง อีกทั้งคำจำนวนมากได้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมของภาคใต้

วิพิมพ์ สมจิตร (๒๕๔๔, หน้า ๗) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์
วรรณกรรมกลอนสวดเรื่อง“นางโกควดี” โดยมุ่งหมายที่จะศึกษา และวิเคราะห์เอกสารสมุดไทย
เรื่องนางโกควดี ร่วมกับวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องอื่น ๆ ทั้งในด้านเนื้อหา ชั้นลักษณะ ลำนวน
โวหาร และหลักกรรมคำสอน

ผลการศึกษาพบว่า กลอนสวดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีความหมายถึง
วรรณกรรมคำกาพย์ที่นำมาอ่านเป็นทำนองสวด ประพันธ์ด้วยกาพย์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ กาพย์ยานี
๑๑ กาพย์ฉบัง ๑๖ กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ และมีกาพย์ชนิดอื่น ๆ แทรกบ้างเล็กน้อย เนื้อเรื่อง
ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยมีเนื้อเรื่องที่มุ่งเสนอข้อธรรมะเพื่อการสั่งสอนทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ชาดก และเรื่องที่แต่เลียนแบบชาดก นำมาสวดอ่านเป็นทำนอง
เป็นประเพณีนิยมของคนไทยที่มีมาแต่โบราณที่นิยมนำมาสวดอ่านหลังจากการทำบุญร่วมกันที่
วัด กลอนสวดจึงมีความแพร่หลายในหมู่ชาวบ้านและชาวดู อีกทั้งในอดีตกลอนสวดยังเป็น
หนังสือสำหรับเด็กฝึกฝนในการอ่านอีกด้วย

ณัฐา คำชู (๒๕๔๖, หน้า ๖) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม
กลอนสวด เรื่องมหาสมณูปติสูตร โดยมุ่งที่จะศึกษา ภูมิหลังของเรื่อง ตัวอักษร อักษรวิจิตร
เนื้อหา รูปแบบการประพันธ์ ทำนองการเขียน วรรณศิลป์ หลักกรรม และวัฒนธรรมไทย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับกลอนสวดพบว่า กลอนสวดหมายถึง วรรณกรรมคำกาพย์ที่นำมา
อ่านเป็นทำนองสวด มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัดและศาสนา มุ่งสั่งสอนข้อธรรมโดยตรงและโดยอ้อม แต่ง
ด้วยกาพย์ชนิดต่าง ๆ คือ กาพย์ ๒๘ ซึ่งอาจเรียกว่า กาพย์สุรางคนางค์ พิลาป โหราตรี กาพย์ ๑๖
ได้แก่ กาพย์ฉบัง มหาเสนา กาพย์ ๑๑ ได้แก่ กาพย์ยานี นางกราย กาบอกข่าว พิลาปลั่งกา
กาพย์เอวัง และไฉไลม นอกจากนี้ยังรวมคำประพันธ์ประเภทกาพย์ที่เรียกว่า ปฐมมัง ยังมังคลัง

ชินวร คัมภีรา เยสันตา ห้าคำ เร่งรัด พอต และไชโย รวมทั้งภาพย์ กลบท และคำประพันธ์ที่ใช้ให้หรือขับแทรกอยู่ด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางและเป็นความรู้พื้นฐาน ในการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องพระเวสสันดร ฉบับอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามประเด็นที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University